

MÁLIMLEME ERKINLIGI PRINCIPLERI HÁM KEPILLIKLERI HAQQÍNDÁ

QARAQALPAQSTAN RESPUBLIKASÍNÍN NÍZAMÍ

12.11.2003-j. №221/II

MÁLIMLEME ERKINLIGI PRINCIPLERI HÁM KEPILLIKLERI HAQQÍNDÁ

Usı Nızamǵa tómendegilerge muwapıq ózgerisler kirgizilgen:

18.08.2018-j. 200/XXII-sanlı QR Nızamı

26.12.2018-j. 225/XXIV-sanlı QR Nızamı

1-statya. Usı Nızamnıń tiykarǵı wazıypaları

Usı Nızamnıń tiykarǵı wazıypaları málimleme erkinligi principleri hám kepilliklerine boysınılıwın, hár kimniń málimlemenı erkin hám irkinishsiz izlew, alıw, tekseriw, tarqatıw, paydalanıw hám saqlaw huqıqları ámelge asırılıwın, sonday-aq málimlemenıń qorǵalıwın támiyinlewden ibarat.

2-statya. Málimleme erkinligi principleri hám kepillikleri haqqındaǵı nızam hújjetleri

Málimleme erkinligi principleri hám kepillikleri haqqındaǵı nızam hújjetleri usı Nızam hám basqa da normativlik aktlerden ibarat.

Eger Ózbekstan Respublikasınıń xalıq aralıq shártnamasında Qaraqalpaqstan Respublikasınıń málimleme erkinligi principi hám kepillikleri haqqındaǵı nızam aktlerindegiden basqa rejeler belgilengen bolsa, xalıq aralıq shártnamalarda názerde tutılǵan rejeler qollanıladı.

3-statya. Tiykarǵı túsinikler

Usı Nızamda tómendegi tiykarǵı túsinikler qollanıladı:

málimleme – derekleri hám jetkeriliw túrine gárezsiz halda shaxslar, predmetler, fatler, waqıyalar, hádiyseler hám processler haqqındaǵı maǵlıwmatlar;

málimleme múlkdarı – óz qarjılarına yaki basqa nızamlı jol menen alınǵan málimlemege iyelik etiwshi, onnan paydalanıwshı hám oǵan biylik etiwshi yuridikalıq yamasa fizikalıq shaxs; *(QR 18.08.2018-j. 200/XXII-sanlı Nızamı tiykarında ózgerisler kirgizilgen)*

málimlemenı qorgaw – málimleme tarawındaǵı qawipsizlikke qawip tuwdırıwdıń aldın alıw hám olardıń aqıbetlerin saplastırıw ilajları;

málimleme resursları – ayrıqsha hújjetler, hújjetlerdiń ayrıqsha toplamları, málimleme tarawındaǵı (málimleme-kitapxana mákemelerindegi, arxivlerdegi, vedomstvolıq arxivlerdegi, fondlardaǵı, maǵlıwmatlar banklerindegi hám basqa da málimleme tarawındaǵı) hújjetler hám hújjetlerdiń toplamları; *(QR 26.12.2018-j. 225/XXIV-sanlı Nızamı tiykarında ózgerisler kirgizilgen)*

málimleme tarawı – subektlerdiń málimlemenı tayarlaw, qayta islew hám onnan paydalanıw menen baylanıslı bolǵan xızmet tarawı;

málimleme tarawındaǵı qawipsizlik – málimleme tarawındaǵı shaxs, jámiyet hám mámleket mápleriniń qorǵalıw jaǵdayı;

málimleme iyesi – nızamda yaki málimleme múlkdarı tárepinen belgilengen huqıqlar shesinde málimlemege iyelik etiwshi, onnan paydalanıwshı hám oǵan biylik etiwshi yuridikalıq yamasa fizikalıq shaxs; (QR 18.08.2018-j. 200/XXII-sanlı Nızamı tiykarında ózgerisler kirgizilgen)

qupıya málimleme – paydalanılıwı nızam hújjetlerine muwapıq sheklep qoyılatuǵın hújjetlestirilgen málimleme;

ǵalaba málimleme – sheklenbegen ortalıqtaǵı shaxslar ushın mólsherlengen hújjetlestirilgen xabar, baspa, audio, awdioviziual hám de basqa málimlemeler hám materiallar;

hújjetlestirilgen málimleme – identifikaciya etiw imkaniyatın beriwshi rekvizitler qoyılǵan derekten alınǵan málimleme.

4-statya. Málimleme erkinligi

Qaraqalpaqstan Respublikasınıń Konstituciyasına muwapıq hár kim málimlemeni irkinishsiz izlew, tekseriw, tarqatıw, onnan paydalanıw hám saqlaw huqıǵına iye.

Málimleme alıw tek nızamǵa muwapıq hám de insan huqıq hám erkinlikleri, konstituciyalıq dúzim tiykarları, jámiyettiń materiallıq baylıqları, mámlekettiń ruwhıy, mádeniy hám ilimiy potencialın qorǵaw, onıń qawıpsızlıǵın támiyinlew maqsetinde shekleniw múmkin.

5-statya. Málimleme erkinliginiń tiykarǵı principi

Ashıq-aydınlıq hám járiyalılıq, hámmeniń erkin paydalanıw múmkinshiligi hám durıslıǵı málimleme erkinliginiń tiykarǵı principi bolıp tabıladı.

6-statya. Málimlemeniń ashıq-aydın hám áshkara bolıwı kerek,

qupıya málimleme buǵan kirmeydi

Málimleme ashıq hám járialı bolıwı kerek, qupıya málimleme bunnan tısqarı. *(QR 18.08.2018-j. 200/XXII-sanlı Nızamı tiykarında ózgerisler kirgizilgen)*

Qupıya málimlemege tómendegiler kirmeydi:

puqaralardıń huqıq hám eriklikleri, olardı ámelge asırıw tártibi haqqındaǵı, sonday-aq mámleketlik hákimiyat hám basqarıw uyımları, puqaralardıń ózin-ózi basqarıw uyımları, jámiyetlik birlespeler hám basqa da mámleketlik emes kommerciyalıq emes shólkemlerdiń huqıqıy statusın belgilewshi nızam hújjetleri;

ekologiyalıq, meteorologiyalıq, demografiyalıq, sanitariya-epidemiologiyalıq, ayrıqsha jaǵdaylar haqqındaǵı maǵlıwmatlar hám de xalıqtıń, elatlı punktlerdiń, islep shıǵarıw obektleri hám kommunikaciyalardıń qáwipsizligin támiyinlew ushın zárúr bolǵan basqa málimlemeler;

kitapxanalardıń, arxivlerdiń hám Qaraqalpaqstan Respublikası aymaǵındaǵı háreket etip turǵan yuridikalıq shaxslarǵa tiyisli málimleme tarawınıń ashıq qorlarındaǵı bar maǵlıwmatlar. *(QR 18.08.2018-j. 200/XXII-sanlı Nızamı tiykarında ózgerisler kirgizilgen)*

Mámleketlik hákimiyat hám basqarıw uyımları, puqaralardıń ózin-ózi basqarıw uyımları, jámiyetlik birlespeler hám basqa da mámleketlik emes kommerciyalıq emes shólkemler jámiyet máplerine tiyisli bolǵan waqıyalar, faktler, hádiyseler hám processler haqqında nızam hújjetlerinde belgilengen tártipte ǵalaba xabar qurallarına málimleme beriwı shárt.

7-statya. Málimlemeden hámme erkin paydalanıw múmkinshiligi hám onıń durıslıǵı

Málimlemeden hámme erikn paydalanıw múmkinshiligi

támiyinlengen hám durıs bolıwı kerek.

Málimlemeni buzıp ózgertiw hám qálbekilestiriw qadağan etiledi.

Galaba xabar quralları ózleri tarqatıp atırğan málimlemeniń durıslıǵı ushın málimleme deregi hám avtorı menen birgelikte nızamda belgilengen tártipte juwapker boladı.

Málimleme múlkdarı, iyesi málimleme beriwden bas tartqan jaǵdayda onıń ústinen sudqa shaǵım etiwı múmkin.

8-statya. Málimleme erkinligi kepillikleri

Mámleket hár kimniń málimlemeni izlew, alıw, tekseriw, tarqatıw, onnan paydalanıw hám onı saqlaw huqıqın qorǵaydı. Jinısı, rasası, milleti, tili, dini, sociallıq shıǵısı, isenimi, jeke hám sociallıq jaǵdayına qarap málimleme alıw huqıqı shekleniwine jol qoyılmaydı.

Mámleketlik hákimiyat hám basqarıw uyımları, puqaralardıń ózin-ózi basqarıw uyımları, jámiyetlik birlespeler hám basqa da mámleketlik emes kommerciyalıq emes shólkemler jáne de lawazımlı shaxslar nızam hújjetlerinde belgilengen tártipte hár kimgе óziniń huqıqları, erkinlikleri hám nızamlı máplerine tiyisli bolǵan málimleme menen tanısıp shıǵıw imkaniyatın támiyinlep beriwge, kerekli málimleme resursların jaratıwǵa, paydalanıwshılardı puqaralardıń huqıqları erkinlikleri hám minnetlemelerine, olardıń qáwipsizligine baylanıslı jáne de jámiyet máplerine tiyisli máseleler boyınsha málimleme menen galabalıq túrde támiyinlewge minnetli bolıp tabıladı.

Qaraqalpaqstan Respublikasında cenzuraǵa hám málimlemeni monopoliyalastırıwǵa jol qoyılmaydı.

9-statya. Málimleme alıw tártibi

Hár kim málimleme alıw ushın tikkelew yamasa wákilleri arqalı jazba yaki awızsha soraw menen múrájat etiw huqıqına iye.

Jazba sorawda múrájat etiwshiniń ismi, atasınıń ismi, familiyası, mákan jayı (yuridikalıq shaxslardıń rekvizitleri) jáne de soralıp atırǵan málimlemeniniń ataması yaki sıpatlaması kórsetiliwi lazım. Sorawlar belgilengen tártipte dizimnen ótkiziliwi kerek. *(QR 18.08.2018-j. 200/XXII-sanlı Nızamı tiykarında ózgerisler kirgizilgen)*

Jazba sorawda múrájat etiwshiniń elektron mánzili kórsetiliwi múmkin. Jazba sorawda elektron mánziliniń kórsetilgenligi múrájat etiwshiniń sorawǵa málimleme sisteması arqalı elektron tárizinde juwap alıwǵa bolǵan kelisimi bolıp esaplanadı. *(QR 18.08.2018-j. 200/XXII-sanlı Nızamı tiykarında ózgerisler kirgizilgen)*

Jazba sorawǵa, sonın ishinde elektron hújjet tárizinde jiberilgen sorawǵa múmkin bolǵanınsha qısqa múddetde, eger nızam hújjetlerinde basqasha qaǵıyda názerde tutılǵan bolmasa, soraw alınǵan sámeden baslap on bes kúnnen keshiktirmey juwap qaytarılıwı tiyis. *(QR 18.08.2018-j. 200/XXII-sanlı Nızamı tiykarında ózgerisler kirgizilgen)*

Awızsha sorawǵa, múmkinshiligine qarap, sol waqıttıń ózinde juwap beriliwi kerek.

Soralıp atırǵan málimlemenini usı statyanıń tórtinshi hám besinshi bólimlerinde názerde tutılǵan múddetde beriwdiń ilajı bolmaǵan jaǵdayda málimleme alıw ushın múrájat etken shaxsqa onı beriw keshiktirilgenligi haqqında xabar jiberiledi. *(QR 18.08.2018-j. 200/XXII-sanlı Nızamı tiykarında ózgerisler kirgizilgen)*

Soralıp atırǵan málimlemenini beriw múddeti soraw berilgen sámeden baslap eki aydan keshiktirilmewi lazım. Beriw keshiktirilgenligi haqqındaǵı xabar málimleme sorap múrájat etken shaxsqa soraw alınǵan sámeden baslap bir hápte múddet ishinde jiberiledi.

Beriw keshiktirilgenligi haqqındaǵı málimlemede tómendegiler kórsetiliw kerek:

soralıp atırǵan málimlemeni waqtında bere almawınıń sebepleri;

soralıp atırǵan málimleme beriletuǵın sáne.

Eger soraw túsken uyım yaqı lawazımlı shaxs soralıp atırǵan málimlemege iye bolmasa, málimleme sorap múrájat etken shaxsqa soraw alınǵan sámeden baslap bes kúnnen keshiktirmey bul haqqında xabar beriwı shárt.

Málimlemebergeni ushın belgilengen tártipte haqı alınıwı múmkin.

10-statya. Málimleme beriwden bas tartıw

Eger soralıp atırǵan málimleme qupıya bolsa yaqı onı járiya etiw nátiyjesinde shaxstıń huqıqları yaqı nızamlı máplerine, jámiyet hám mámleket máplerine zıyan jetkiziw múmkin bolsa, málimlemeni beriwden bas tartıw múmkin.

Soralıp atırǵan málimlemeni beriwden bas tartıw haqqındaǵı xabar soraw menen múrájat etken shaxsqa soraw alınǵan sámeden baslap bes kúnlık múddet ishinde jiberiledi.

Beriwden bas tartqanlıǵı haqqındaǵı xabarda soralıp atırǵan málimlemeni beriw múmkin emesliginiń sebebi kórsetiliw kerek.

Qupıya málimleme múlkdarı, iyesi málimleme sorap atırǵan shaxslardı bul málimlemeni alıwdıń hárekettegi sheklewleri haqqında xabardar etiwı shárt.

Málimleme beriliwi nızamǵa qılap ráwishte sheklengen shaxslar, sonday-aq óz sorawına nadurıs málimleme alǵan shaxslar ózlerine jetkizilgen materiallıq zıyannıń ornı nızamda belgilengen tártipte qaplanıwı yaqı morallıq zıyan kompensaciya etiliw huqıqına iye.

11-statya. Málimlemeni qorgaw

Hár qanday málimleme, eger onıń menen nızamǵa qılap ráwishte qatnasta bolıw málimleme múlkdarı, iyesi paydalanıwshı yaki basqa shaxsqa zıyan jetkiziwi múmkin bolsa, qorgalıwı kerek.

Málimlemeni qorgaw:

shaxs, jámiyet hám mámlekettiń málimleme tarawındaǵı qawipsizligine qawip tuwılınıń aldın alıw;

málimlemeniń qurıyalıǵın támiyinlew, tarqalıwı, urlanıwı, jolǵaltılıwınıń aldın alıw;

málimlemeniń ózgerтилиwi hám qalbekilestiriliwiniń aldın alıw maqsetinde ámelge asırıladı.

12-statya. Málimleme qawipsizligin támiyinlew tarawındaǵı mámleketlik siyasat

Málimleme qawipsizligin támiyinlew tarawındaǵı mámleketlik siyasatı málimleme tarawındaǵı sociallıq qatnasıqlardı tártipke salıwǵa qaratılǵan boladı hám de shaxs, jámiyet hám mámlekettiń málimleme tarawındaǵı qawipsizligin támiyinlew baǵdarındaǵı mámleketlik hákimiyat hám basqarıw uyımlarınıń tiykarǵı wazıypaları hám de xızmet baǵdarlamaların, sonday-aq puqaralardıń ózin-ózi basqarıw uyımları, jámiyetlik birlespeler hám basqa da mámleketlik emes kommerciyalıq emeshólkemlerdiń, puqaralardıń ornı hám áhmiyetin belgileydi.

13-statya. Shaxstıń málimleme tarawındaǵı qawipsizligi

Shaxstıń málimleme tarawındaǵı qawipsizligi onıń málimlemeden erkin paydalanıwı ushın zárúr sharayatlardı hám kepilliklerdi jaratıw, jeke turmısına baylanıslı sırlardı saqlaw, xabar

qurallarında nızamğa qılap ráwishte ruwhıy tásir kórsetiliwden qorgaw jolı menen támiyinlenedi.

Fizikalıq shaxslarğa tiyisli jeke maǵlıwmatlar qupıya málimleme toparına kiredi.

Fizikalıq shaxstıń kelisimisiz onıń jeke turmısına baylanıslı málimlemeni, sonday-aq, jeke turmısına tiyisli sırın, jazbalar, telefon arqalı sóylesiwler, pochta, telegraf hám basqa sóylesiw sırların buzıwshı málimlemeni toplawğa, saqlawğa, qayta islewge tarqatıwğa hám onnan paydalanıwğa jol qoyılmaydı, nızam hújjetlerinde belgilengen xalatlardıń buǵan kirmeydi.

Fizikalıq shaxslar haqqındaǵı málimlemeden olarğa materiallıq zıyan hám morallıq zıyan jetkiziw, sonday-aq, olardıń huqıqları, erkinlikleri hám nızamlı máplerin júzege shıǵarılıwına tosqınlıq etiw maqsetinde paydalanıw qadaǵan etiledi.

Puqaralar haqqında málimleme alıwshı, bunday málimlemege iyelik etiwshi hám onnan paydalanıwshı yuridikalıq hám fizikalıq shaxslar bul xabardan paydalanıw tártibin buzǵanlıǵı ushın nızamda názerde tutılǵan tártipte juwapker boladı. *(QR 18.08.2018-j. 200/XXII-sanlı Nızamı tiykarında ózgerisler kirgizilgen)*

Ǵalaba xabar quralları málimleme deregin yamasa laqabın qoyǵan avtordıń kimligin onıń kelisimisiz járiya etiwge haqılı emes. Málimleme deregi yaki avtordıń kimligi tek sudtıń sheshimi menen járiya etiliwi múmkin.

14-statya. Jámiyettiń málimleme tarawındaǵı qáwipsizligi

Jámiyettiń málimleme tarawındaǵı qáwipsizligi tómendegi jollar menen erisiledi:

demokratiyalıq puqaralıq jámiyeti tiykarların rawajlandırıwdı,

ǵalaba xabar erkinligin támiyinlew;

nızamǵa qılap ráwishte jámiyetlik sanaǵa málimleme quralları menen ruwxıy tásir kórsetiwge, onı basqarıwǵa jol qoymaslıq;

jámiyettiń ruwxıy, mádeniy hám tariyxıy baylıqların, mámlekttiń ilimiy hám ilimiy-texnikalıq potencialın saqlaw jáne de rawajlandırıw;

milliy ózligimizdi ańlawdı joldan shıǵarıwǵa, jámiyetti tariyxıy hám milliy dástúrler hám de úrp-ádetlerden uzaqlastırıwǵa, jámiyetlik siyasiy jaǵdaydı turaqsızlandırıwǵa, milletler hám konfessiyalar aralıq tatıwlıqtı buzıwǵa qaratılǵan málimleme ekspansiyasına qarsı háreket sistemasın dúziw.

15-statya. Mámlekttiń málimleme tarawındaǵı qáwipsizligi

Mámlekttiń málimleme tarawındaǵı qáwipsizligi tómendegi jollar menen támiyinlenedi:

málimleme tarawındaǵı qáwipsizlikke qáwiplerge qarsı háreketler boyınsha ekonomikalıq, siyasiy, shólkemlestiriw hám basqa da formadaǵı ilajlardı ámelge asırıw;

mámleketli sırlardı saqlaw hám mámlekttiń málimleme resursların ruxsatsız túrde paydalanıwdan qorǵaw;

Qaraqalpaqstan Respublikasınıń dúnya júzi málimleme mákanına hám zamanagóy telekommunikaciya tarmaqlarına integraciyalanıwı;

Qaraqalpaqstan Respublikasınıń kosntituciyalıq dúzimin zorlıq penen ózgertiwge, aymaqlıq birligin, suverenitetin buzıwǵa, hákimiyattı basıp alıwǵa yaki nızamlı túrde saylap qoyılǵan yamasa tayınlangan hákimiyat wákillerin háikimiyattan shetlewge hám mámleketlik dúzimge qarsı basqasha zorlıq kórsetiwge ashıqtan-ashıq shaqırıqtı óz ishine alǵan

málimlemeniń tarqatılıwınan qorǵaw;

urıstı hám zorlıq-zombılıqtı, miyrimsizlikti úgit-násiyatlawdı, sociallıq, milliy, rasalıq hám diniy kelispewshilikti keltirip shıǵarıwǵa qaratılǵan, terrorism hám diniy ekstremizm ideyalarınıń taralıwın óz ishine alǵan málimlemeniń tarqatılıwına qarsı háreketler etiw.

16-statya. Málimleme erkinligi principi hám kepillikleri haqqındaǵı nızam hújjetlerin buzǵanlıǵı ushın juwapkershilik

Málimleme erkinligi principi hám kepillikleri haqqındaǵı nızam hújjetlerin buzǵanlıǵı ushın ayıpker shaxslar belgilengen tártipte juwapker boladı.